

2025. április 10.

**Eszterhai Viktor:
Trump mint fordított Nixon – Szétválasztható-e Kína és Oroszország?¹**

Vezetői összefoglaló

- Nixon 1972-es nyitása sikerrel használta ki a kínai-szovjet törésvonalat, három kulcstényező – az ideológiai rivalizálás, Kína nemzetközi elszigeteltsége és az amerikai külpolitikai pragmatizmus – alapján.
- A Trump-adminisztráció megpróbálja újraértelmezni ezt a stratégiát, ezúttal „fordított” logikát alkalmazva: Oroszországot igyekszik eltávolítani Kína mellől.
- Noha a két ország kapcsolatát továbbra is korlátozzák a történelmi bizalmatlanság, a gazdasági aszimmetriák és a stratégiai kultúrák különbségei, partnerségük mélyebb, strukturális tényezőkre épül. Ezek közé tartozik a közös fenyegetettségérzet, a komplementer kapacitások, valamint a globális pozícióépítés közös célja.
- A Trump-kormányzat célja nem egy Nixon-féle geopolitikai áttörés, hanem Moszkva részleges függetlenítése Pekinggel szemben – egy multipoláris világrend keretein belül, ahol az USA-nak nem kell egyszerre két nagyhatalommal versengenie. Az esetleges amerikai-orosz alku hozzájárulhat az USA belső megerősítéséhez, miközben korlátozza Kína globális térnyerését.

A tanulmány azt vizsgálja, hogy Donald Trump második elnöki ciklusának külpolitikája mennyiben tekinthető a Nixon-korszak geopolitikai stratégiájának modern megfelelőjeként, különösen a Kína és Oroszország közötti stratégiai partnerség gyengítésének szándékában. A dolgozat elsőként bemutatja a Nixon-féle külpolitikai fordulat történelmi logikáját és előfeltételeit, majd elemzi a kínai-orosz viszonyt meghatározó strukturális korlátokat és érdekellentéteket. Noha a két nagyhatalom között fennállnak bizalmatlansági tényezők és aszimmetriák, az együttműködést fenntartó mélyebb geopolitikai és gazdasági struktúrák miatt a „fordított Nixon” stratégia teljes megvalósítása nem tűnik kivitelezhetőnek a jelenlegi nemzetközi környezetben. Washington célja sokkal inkább Moszkva részleges leválasztása Kínáról és önálló geopolitikai pólussá formálása egy multipoláris világrendben – ezzel támogatva a Trump-adminisztráció céljainak érvényesítését.

1. Bevezetés

A Trump-adminisztráció második ciklusának kezdetén kiemelt külpolitikai prioritássá vált az orosz-amerikai kapcsolatok újrapozicionálása. E kezdeményezés többféleképpen értelmezhető, de az egyik meghatározó stratégiai olvasat szerint Washington célja nem csupán a kétoldalú viszony újraindítása, hanem Kína és Oroszország egyre szorosabb stratégiai partnerségének megbontása is. Az amerikai

külpolitikai gondolkodásban ez az együttműködés – különösen a nukleáris, katonai és energiapolitikai dimenziókban – az Egyesült Államok globális pozícióit veszélyeztető, hosszú távú kihívásként jelenik meg.

Ez a stratégiai megközelítés erőteljesen megidézti az 1970-es évek elejének történelmi precedensét, amikor Richard Nixon elnöksége alatt az Egyesült Államok sikeresen kihasználta a Szovjetunió és a Kínai Népköztársaság közötti ideológiai és geopolitikai feszültségeket, és ez utóbbi felé történő nyitással jelentősen módosította a hidegháborús hatalmi egyensúlyt.² E párhuzam alapján felmerül a kérdés, hogy

¹ Eszterhai Viktor (eszterhai.viktor@uni-nke.hu), az NKE JLI Kína és Indopacifikus Régió Kutatási Programjának vezetője.

² SMITH, Benedict: [Trump accuses Zelensky of riding US 'grave train' and breaching 'rare earths' deal](#). Telegraph, 2025.02.20. [online, 2025.02.20.]

a 21. század sokpólusú, komplex nemzetközi rendszerében van-e realitása egy hasonló típusú geopolitikai manőver megismétlésének, és amennyiben igen, milyen feltételek mellett lehetne az sikeres.

A tanulmány elsőként a Nixon-doktrína geopolitikai logikáját és történelmi kontextusát vizsgálja, majd elemzi annak esetleges alkalmazhatóságát a jelenlegi viszonyok között. Ezt követően részletesen bemutatja a kínai–orosz partnerség szerkezeti sajátosságait, feltárva mind a belső gyengeségeket, mind a stratégiai kohéziót fenntartó tényezőket. Az elemzés megállapítja, hogy bár a Trump-adminisztráció nyitása Oroszország felé rövid távon növelheti Moszkva mozgásterét, a kínai–orosz együttműködés mélyebb, intézményesült formáit a jelenlegi amerikai külpolitika nem képes érdemben megbontani. Így Washington célja nem egy klasszikus, „fordított Nixon”-típusú geopolitikai játszma újrajátszása lehet, hanem inkább olyan egyensúlyi helyzet kialakítása, amelyben Oroszország fokozatosan lazít kapcsolatrendszerén Kínával, és így hajlandóbbá válik az Egyesült Államokkal folytatott szelektív együttműködésre. A Washington és Moszkva közötti ilyen típusú alkuk hozzájárulhatnak az Egyesült Államok globális pozícióinak megerősítéséhez, és csökkenthetik annak esélyét, hogy az Egyesült Államoknak egyszerre kelljen stratégiai versenyt folytatnia a nukleáris nagyhatalom Oroszországgal és a gazdasági nagyhatalom Kínával.

2. A Nixon-féle geopolitikai stratégia

Richard Nixon elnöksége idején, Henry Kissinger nemzetbiztonsági főtanácsadó közreműködésével az Egyesült Államok 1972-ben történelmi lépést tett: megnyitotta a diplomáciai csatornákat a Kínai Népköztársaság felé. E stratégiai nyitás elsődleges célja nem ideológiai megbékélés volt, hanem egy hatalmi ellensúly kialakítása a Szovjetunióval szemben. A bipoláris világrend háromszereplőssé válása olyan konstellációt eredményezett, amelyben Moszkva tartós stratégiai hátrányba került, míg az Egyesült Államok kihasználhatta azt a lehetőséget, hogy kedvezőbb viszonyt alakítson ki mind Pekinggel, mind Moszkvával, mint azok egymással.³

Bár a Nixon-féle fordulat az amerikai diplomáciatörténet egyik legnagyobb sikereként él a kollektív emlékezetben, megvalósulása három kulcsfontosságú tényező együttállásának eredményeként jöhetett létre:

1. A mély kínai–szovjet ellentét, amely 1969-ben kisebb fegyveres határkonfliktusokban csúcsosodott ki, és a szocialista világ vezetéséért folytatott ideológiai rivalizálásra vezethető vissza.
2. Az amerikai külpolitikai pragmatizmus előretörése, amely a vietnami háború újraértékelésével és a hidegháborús status quo megbicsaklásával párhuzamosan vált meghatározóvá.
3. A kínai vezetés igénye arra, hogy megtörje nemzetközi elszigeteltségét, és ellensúlyt képezzen a Szovjetunióval szemben – akár a legfőbb ideológiai ellenpólussal, az Egyesült Államokkal való tárgyalások árán is.

A Nixon-féle geopolitikai manőver tehát ügyesen használta ki a két kommunista nagyhatalom közötti repedéseket, és stratégiai előnyhöz juttatta az Egyesült Államokat a hidegháborús erőterben azáltal, hogy „háromszögesítette” a bilaterális kapcsolatokat. Konkrét előnyként említhető Moszkva figyelmének tartós megosztása, valamint az 1979-es kínai–vietnámi háború, amely bár jelentős kínai veszteségekkel járt, mégis megállította a vietnámi terjeszkedést az Indokínai-félszigeten.

3. A Nixon-i fordulat újrajátszásának igénye

A történelmi párhuzam alapján érdemes feltenni a kérdést: vajon Donald Trump külpolitikája tudatosan törekedhet-e egy hasonló geopolitikai manőver újrajátszására, mint amilyenre Nixon idején került sor? A gondolat nem újkeletű: már első elnöki ciklusa (2017–2021) során is megfigyelhetők voltak erre utaló törekvések. Trump rendszeresen bírálta Kínát, miközben viszonylagos nyitottságot mutatott Oroszország irányába. Stratégiája arra irányult, hogy Moszkvát „kivonja” Peking árnyékából, és ezáltal csökkentse a kínai–orosz együttműködésből fakadó amerikai stratégiai hátrányt. Ez a megközelítés több szinten is megnyilvánult: a Kína ellen irányuló kereskedelmi háború és hidegháborús retorika látványosan elkerülte Oroszországot. Különösen figyelemre méltó kezdeményezés volt a G11-terv, amely a G7 államokat

³ KISSINGER, Henry: *On China*. Penguin Press, New York, 2011, 233–247.

egészítette volna ki új tagokkal – mindenekelőtt Oroszországgal – ezzel ismét bevonva Moszkvát a nyugati nagyhatalmak közösségébe.⁴

Trump a 2024-es választási kampányban egyre nyíltabban beszélt az Oroszországgal és Kínával szembeni stratégiai céljairól. Egy 2024-es telefonbeszélgetést követően a Fox Newsnak adott interjújában úgy fogalmazott: „A történelem tanulmányozójaként, aki vagyok – és végignéztem az egészet –, az első dolog, amit megtanulsz, hogy nem akarsz, hogy Oroszország és Kína összejöjjön.”⁵ Október 31-én, Tucker Carlsonnal folytatott beszélgetésében pedig kijelentette: „Nekem kell majd szétválasztanom őket, és azt hiszem, ezt is meg tudom tenni.”⁶ Trump tehát egyértelműen a Nixon-korszak precedensére utalva, úgy tűnik egyfajta „fordított Nixon-stratégiát” hirdetett meg: nem Kínával kíván szövetségre lépni Oroszország ellen, hanem épp ellenkezőleg, Moszkvát szeretné közelebb vonni Washingtonhoz – Peking rovására.

Az új Trump-adminisztráció Oroszországgal kapcsolatos elképzelései alapján a feltételezett együttműködés alapját képezheti az amerikai nagyhatalmi elismerés ígérete, az orosz gazdasági érdekek kiszolgálása (például közös nyersanyag-kitermelés révén), az ukrajnai területek de facto orosz ellenőrzésének fenntartása, valamint a befagyasztott orosz vagyonok esetleges felszabadítása.⁷ Ez a stratégiai elképzelés nem idegen az amerikai külpolitikai gondolkodás történetétől, ugyanakkor felveti a kérdést: a jelenlegi világrendben – különösen a kínai–orosz viszony strukturális jellemzőit figyelembe véve – vajon lehetséges-e egy ilyen típusú geopolitikai fordulat? Működhet-e a „fordított Nixon” modell a 21. század eleji nagyhatalmi viszonyrendszerében?

4. A kínai-orosz kapcsolat korlátjai

A kínai–orosz kapcsolatot a szakirodalom túlnyomórészt pragmatikus, érdekalapú együttműködésként jellemzi. Gyakran az „érdekházasság” metaforájával írják le a két állam viszonyát, amelyet nem közös értékalap vagy ideológiai konszenzus, hanem aktuális geopolitikai és gazdasági érdekek tartanak össze.⁸ Ebből következően ez a partnerség érzékenyen reagálhat a nemzetközi környezet változásaira, így elvileg megbomolhat, vagy akár tudatos beavatkozással is gyengíthető. Érdemes tehát megvizsgálni azokat a tényezőket, amelyek mentén a két ország érdekei szétválhatnak.

Az első ilyen tényező kétségtelenül a történelemből fakadó bizalmatlanság. A kétoldalú kapcsolat történeti öröksége jelentős szerepet játszik a kölcsönös gyanakvás meglétében. Oroszország 18–19. századi kelet-ázsiai terjeszkedése – amely jelentős területvesztéssel járt Kína számára – máig tartó történelmi sérelemként él a kínai kollektív emlékezetben. A hidegháború idején a kezdetben testvérinek nevezett viszony ellentétes irányt vett: az 1969-es határkonfliktusokat követően Kína már a Szovjetuniót tekintette elsődleges biztonsági fenyegetésnek, és ennek fényében hajlandó volt közeledni az Egyesült Államokhoz. Bár az 1989-es Gorbacsov-látogatás új alapokra helyezte a kapcsolatot, a korábbi rivalizálás emlékei és a kölcsönös stratégiai gyanakvás továbbra is jelen vannak – még a 2022-es „határtalan barátság” deklarációja ellenére is.⁹

A két állam szuverenitásfelfogása és nagyhatalmi identitása szintén akadályozza a mélyebb integrációt. Mindkét fél elutasítja a másik geopolitikai érdekeinek való alárendelődést, így egy formális szövetségkötés – különösen a gazdasági és politikai aszimmetria fényében – Oroszország számára hátrányos pozíciót jelentene. Ezért a kapcsolatban tudatos autonómiamegőrzés figyelhető meg, amely kizárja az intézményesített szövetségi formák kialakítását. Ehelyett a két fél inkább a rugalmas, „határok nélküli” stratégiai partnerség mellett köteleződött el. A túlzott kölcsönös függés elkerülése érdekében külkapcsolataik diverzifikálására törekednek: Oroszország India, Vietnám és más ázsiai szereplők irányába

⁴ DIETER, Heribert: [First summit of the anti-China coalition: Cornwall G7 highlights BRICS weakness](#). SWP Comment. 2021/36. 1–5.

⁵ FOX News: [‘STUDENT OF HISTORY’: Trump ‘knows’ what happens when Russia and China get together](#). FOX News, [online, 2025.04.09.]

⁶ C-SPAN: [Former President Trump Campaigns with Tucker Carlson in Glendale, Arizona](#). C-SPAN, 2024.10.31. [online, 2025.04.09.]

⁷ [Outcomes of the United States and Russia Expert Groups On the Black Sea](#). The White House, 2025.03.25. [online, 2025.04.09.]

⁸ LO, Bobo: *Axis of Convenience: Moscow, Beijing, and the New Geopolitics*. Chatham House – Brookings Institution Press, London – Washington D.C., 2008.; LUBINA, Michał: *Russia and China: A Political Marriage of Convenience – Stable and Successful*. Verlag Barbara Budrich, Leverkusen, 2017.

⁹ SNOW, Philip: *China and Russia: Four Centuries of Conflict and Concord*. Yale University Press, New Haven, 2023.

nyitott, míg Kína energiaimportját igyekszik földrajzilag szélesebb bázisra helyezni.¹⁰ Bár a két ország a kapcsolatuk kontextusában hivatalosan a „határtalan barátság” retorikáját használja, a kölcsönös bizalom korántsem teljes. Ezt jól példázza Lu Shaye, Kína európai ügyekért felelős különmegbízottjának nyilatkozata, aki aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy az Egyesült Államok és Oroszország Ukrajnával kapcsolatos tárgyalásokat folytattak úgy, hogy Kínát, Európát és magát Ukrajnát is kizárták a folyamatból.¹¹ Az ilyen diplomáciai gesztusok arra utalnak, hogy a kínai–orosz partnerségben továbbra is jelen vannak a versengő érdekek, és hogy a stratégiai együttműködés ellenére sem alakult ki teljes körű koordináció és kölcsönös bizalom.

A gazdasági aszimmetria szintén meghatározó korlátot jelent. Már az orosz–ukrán háború előtt is erősen egyoldalú volt a gazdasági együttműködés szerkezete Kína javára, de a 2022-es inváziót követően ez az egyenlőtlenség tovább mélyült. Noha 2024-ben Kína 115,5 milliárd USD értékben exportált árut Oroszországba, míg az orosz export Kína felé 129,3 milliárd USD-t tett ki, a viszonylagos egyensúly csak látszólagos. Kína ezzel az értékkel messze Oroszország legfontosabb kereskedelmi partnere lett, miközben Kína számára Oroszország csupán a nyolcadik helyen áll.¹² A nyugati szankciók miatt Oroszország kénytelen volt keleti irányba fordítani kereskedelmét, különösen Kína felé. Peking viszont ezt az együttműködést saját globális stratégiájába illesztette: biztosította magának a nyersanyag- és energiaellátást, valamint megerősítette befolyását az eurázsiai térségben. A háború következtében a kínai vállalatok szinte versenytárs nélkülivé váltak az orosz piacon, különösen a pénzügyi és technológiai szektorban. Mindezek ellenére Oroszország továbbra is korlátozza a kínai részvételt a stratégiai fontosságú ágazatokban, mint például az energetikai és infrastrukturális fejlesztések.¹³ A kapcsolat tehát egyre inkább aszimmetrikus jelleget ölt: míg Oroszország számára Kína a gazdasági túlélés zálogává vált, Peking egyre inkább kihasználja e függőség előnyeit – legyen szó kedvező energiaárakról, infrastruktúra-fejlesztési projektekről (pl. a „Szibéria ereje 2” vezetékek módosított nyomvonaláról), vagy stratégiai pozíciónyerésről.¹⁴

Jelentős különbségek mutatkoznak a két ország stratégiai kultúrájában is. Oroszország külpolitikáját a katonai erő alkalmazásának központi szerepe jellemzi, míg Kína inkább defenzív, hosszú távon tervező, gazdasági eszközöket előtérbe helyező megközelítést képvisel.¹⁵ Ez a különbség nemcsak a döntéshozatali stílusban, hanem az együttműködés mélységében is megmutatkozik. Míg Moszkva az elmúlt években sorozatosan alkalmazott katonai megoldásokat közvetlen szomszédságában, addig Kína 1979 óta nem folyamodott nyílt háborús beavatkozáshoz. A kínai stratégiai visszafogottságot a globális gazdasági beágyazottság is erősíti, amely mérsékli Peking külpolitikai kockázatvállalását.¹⁶ Míg Peking útja a nagyhatalmisághoz saját modernizációs pályájának végigvitelét jelenti, Moszkva számára ez a cél sokkal inkább az egykori szovjet érdekszféra – ha kell, akár erőszakos – visszaállításán keresztül tűnik elérhetőnek.

A két nagyhatalom között tehát számos olyan tényező van, amely elvileg repeszthetővé teszi a kapcsolatot. Jelenlegi helyzetében Oroszországnak komoly érdeke fűződik ahhoz, hogy az Egyesült Államok az ukrajnai háború lezárása érdekében engedményeket tegyen. Ez lehetőséget kínál Moszkvának nemzetközi tekintélye és nagyhatalmi státuszának részleges helyreállítására – ez pedig a belpolitikai legitimáció szempontjából is kulcsfontosságú. Egy amerikai közvetítésű rendezési folyamat tehát politikai és stratégiai szempontból is kedvező lehet az orosz vezetés számára. A lehetséges gazdasági

¹⁰ TRENIN, Dimitri: [From Greater Europe to Greater Asia? The Sino-Russian Entente](#). Carnegie Moscow Center, 2015.04.09. [online, 2022.06.25.]

¹¹ YEW, Lun Tian: [Lu Shaye: Chinese envoy who questioned Ukraine's sovereignty no stranger to controversy](#). Reuters, 2023.04.24. [online, 2025.04.09.]

¹² LI, Bingcun – YU, Xieyu: [China-Russia trade surged to new heights in 2024, driven by Western sanctions](#). South China Morning Post, 2025.01.13. [online, 2025.04.09.]

¹³ BOGUSZ, Michał – JAKÓBOWSKI, Jakub – RODKIEWICZ, Witold: [OSW Report. The Beijing-Moscow Axis. The Foundations of an Asymmetric Alliance](#). Policy Commons, 2022. [online, 2022.06.22.]

¹⁴ PAO, Jeff: [Power of Siberia 2 to close deal – or re-route?](#). Asia Times, 2024.05.10. [online, 2025.04.09.]

¹⁵ ZHANG, Tiejun: Chinese strategic culture: Traditional and present features. *Comparative Strategy*, 21:2 (2002) 73–90.; ERMARTH, Fritz W.: Russian Strategic Culture in Flux: Back to the Future? In: JOHNSON, Jeannie L. – KARTER, Kerry M. – LARSON, Jeffrey A. (eds.): *Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction*. Palgrave Macmillan, New York, 2009. 85–96.

¹⁶ SUN, Yun: [China's Strategic Assessment of Russia: More Complicated than You Think](#). War on the Rocks, 2022.03.09. [online, 2022.06.25.]

együttműködés – például energiahordozók amerikai közreműködéssel történő szállítása az Európai Unió irányába – pedig hozzájárulhatna a kínai gazdasági függés csökkentéséhez. Mindez ugyanakkor nem jelenti automatikusan azt, hogy Moszkva készségesen felsorakozna egy Kína-ellenes koalícióba. Ez csak akkor válna reálissá, ha a Pekinggel való együttműködés alapját képező érdekekben drámai változás állna be. A következőkben azokat a tényezőket vesszük sorra, amelyek e kapcsolati szövetséget továbbra is fenntartják.

5. Az összetartó tényezők

Abban, hogy a kínai–orosz kapcsolatok az elmúlt évtizedek során a stratégiai partnerség szintjéig mélyültek, számos tényező játszott szerepet. A legfontosabb ezek közül a közös fenyegetettség érzete. Mindkét ország elitje számára meghatározó élmény, hogy az Egyesült Államok célja a felemelkedésük megakadályozása. Moszkva és Peking hagyományos álláspontja szerint Washington alapvetően két eszközzel próbálja feltartóztatni őket. Egyrészt regionális szövetségesei mozgósításával stratégiai gyűrűt von köréjük, miközben katonai kapacitásainak jelentős részét közvetlen környezetükben tartja.¹⁷ Másrészt az orosz és kínai elit úgy véli, hogy az Egyesült Államok érdekeltté vált környezetük destabilizálásában is – ezt jelzik a színes forradalmak, például a 2003-as grúz „rózsás forradalom”, a 2004-es ukrán „narancsos forradalom” vagy a 2005-ös kirgiz „tulipános forradalom”.¹⁸ A közös fenyegetettség érzete ezért egymás karjába löki Oroszországot és Kínát, ami lehetővé teszi olyan katonai és gazdasági kapacitások egyesítését, amelyek révén elkerülhető, hogy az Egyesült Államok – egy nagykoalíció élén – külön-külön megtörje őket.

A Trump-féle ajánlat ezen az észlelésen aligha tud változtatni. Ha Oroszország egy nyugati koalíció tagjaként Kína ellen fordulna, mi akadályozná meg, hogy annak sikerét követően Moszkva váljon a következő célponttá? Ráadásul, még ha a Trump-adminisztráció valóban elkötelezett is a kapcsolatok javítása mellett, biztosra veheti-e Moszkva, hogy utódja is hasonló irányt követ? Az Ukrajna elleni háború egyik orosz érve éppen az volt, hogy a Nyugat megszegte a NATO keleti bővítésével kapcsolatos ígérteit. Nem lenne-e egy újabb ígéretszegés a Trump utáni időszakban? Összességében Moszkva stratégiai célja továbbra is a világ multipoláris tétele. Ha Trump ezt támogatja, az Oroszország számára elfogadható. Ám Kína legyőzése Moszkva szemszögéből az amerikai dominancia visszatérését jelentené – a Pekinggel való szakítás tehát ellentétes lenne Oroszország hosszú távú érdekeivel.

Geopolitikai szempontból Oroszország és Kína egymás hátát védik. A történelmi tapasztalatok azt mutatják, hogy a Szovjetunió számára komoly kihívást jelentett, amikor egyszerre kellett Európára és Kelet-Ázsiára koncentrálnia határai védelme érdekében. Az orosz–kínai együttműködés enyhíti ezt a geopolitikai nyomást, és egyúttal lehetővé teszi, hogy mindkét ország hatékonyabban érvényesítse érdekeit saját régiójában – Oroszország Kelet-Európában, Kína az indopacifikus térségben. Egy tartós elhidegülés Oroszország és Kína között azonban újra arra kényszerítené őket, hogy jelentős kapacitásaikat egymás elrettentésére fordítsák – ez jelenleg egyik fél számára sem elsődleges érdek.

Egy másik fontos tényező a kapacitások kiegyensúlyozása. Oroszország – a Szovjetuniótól örökölt atomerővel és katonai eszközállománynak köszönhetően – továbbra is globális katonai nagyhatalom. Katonai ereje képes más államok viselkedését befolyásolni. Kína ezzel szemben, bár mára a világ gazdaság meghatározó szereplője, továbbra is elsősorban regionális erőként képes működni. A kínai és az orosz kapacitások tehát kiegészítik egymást, együtt képesek ellensúlyozni az Egyesült Államok keményhatalmi fölényét. Ennek jelentősége az orosz–ukrán háború során is megmutatkozott: Kína gazdasági és technológiai támogatása érdemben csökkentette a nyugati szankciók hatékonyságát. Oroszország erről csak akkor mondhatna le, ha Kína jelenlegi szerepét az Egyesült Államok hajlandó és képes lenne átvenni. Azonban az orosz nukleáris kapacitás önmagában is versenyt generál Washington számára, és még egy Kínával szembeni együttműködés esetén sem tudná Moszkva „áruba bocsátani” atomelrettető képességét – amely jelenleg komoly értéket képvisel Peking szemében.

Ugyancsak fontos szempont a gazdasági komplementaritás. Oroszország nyersanyagot (kőolajat és kőolajszármazékokat, fát, ércet, élelmiszert, valamint fejlett védelmi technológiákat) szállít Kínának, míg Kína technológiát, tőkét és piacot biztosít Moszkva számára. Kína legfőbb exporttermékei gépipari

¹⁷ GARVER, John W. – WANG, Fei-Ling: China's Anti-Encirclement Struggle. *Asian Security*, 6:3 (2010) 238–261.

¹⁸ WILSON, Jeanne L.: Coloured Revolutions: The View from Moscow and Beijing. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 25:2–3 (2009) 369–395.

cikkek, elektronikai berendezések, járművek, műanyag- és textilárak. Peking célja, hogy Oroszországot egyfajta nyersanyagraktárként integrálja gazdasági rendszerébe, és ezáltal olyan kulcsfontosságú termékekhez jusson, amelyek forrását nem ellenőrzik nyugati hatalmak. Moszkva hagyományosan Kínával próbálta ellensúlyozni az európai piacoktól való függőségét.¹⁹ A 2022-es ukrajnai invázió után bevezetett nyugati szankciók következtében Oroszországnak immár nemcsak diverzifikálnia, hanem Kína dominanciáját is ellensúlyoznia kellene. Ez azonban csak lassan valósítható meg, például az Európai Unióval, Japánnal vagy más ázsiai országokkal való kapcsolatépítés révén. Az Egyesült Államok nem rendelkezik olyan gazdasági kapacitásokkal, hogy teljes mértékben kiváltsa Kínát – még akkor sem, ha képes lenne befolyásolni az európai partnerek magatartását. A közös ásványkincs-kitermelésre irányuló amerikai ajánlatok inkább a piac újrafelosztásáról és Kína kiszorításáról szólnak, semmint valódi partnerségről – hiszen ezen a téren Oroszország és az Egyesült Államok inkább versenytársak.

Végül, Oroszország és Kína társadalmi-politikai berendezkedése szintén közös pont. Mindkét állam alternatívát kíván kínálni az Egyesült Államok domináns értékeivel és politikai rendszerével szemben.²⁰ A 2010-es évektől mind gyakrabban hangoztatták a nemzetközi rend reformjának szükségességét. E törekvés intézményi alapjai is kiépültek, például a Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO) és a BRICS keretében. Oroszország és Kína a fejlődő világ – különösen a globális Dél – szemében kompetens nagyhatalomként jelenik meg: Moszkva biztonságot, Peking pedig gazdasági lehetőségeket kínál.²¹ Az orosz-ukrán háború ellenére Oroszország relatíve megőrizte elfogadottságát a globális Délben – de kérdéses, hogy ez így maradna-e egy Kínával való szakítás után. Egy nyílt verseny a közös érdekszférakon belül – például Közép-Ázsiában – súlyosan rontaná Moszkva pozícióját azokban a térségekben is, ahol eddig hallgatolagos egyetértésen alapult a kínai-orosz együttműködés.

6. Összegzés

A Nixon-korszak geopolitikai stratégiája a maga történelmi kontextusában sikeres volt, ám a 21. század hatalmi realitásai között nem ismételtető meg. Mindenekelőtt a stratégiai helyzet gyökeresen eltér. Az 1970-es években a két szocialista nagyhatalom már eleve háborús konfliktus szélén állt; nem volt szükség mélyebb törés előidézésére. Bár ma is van amerikai igény a kínai-orosz kapcsolat megtörésére, e viszonynak olyan hosszú távú, strukturális mélysége van, amelyet az Egyesült Államok Moszkva számára legfeljebb taktikai előnyökkel tud befolyásolni. A helyzetet tovább bonyolítja a globalizáció. Az 1970-es években a Szovjetunió és az Egyesült Államok között alig létezett érdemi gazdasági kapcsolat, míg ma Kína az USA egyik legfontosabb gazdasági partnere. Világgazdasági jelentősége nem hasonlítható össze Oroszországgal, így egy esetleges szakítás vagy rivalizálás egészen más következményekkel járna, mint az 1970-es években.

A „fordított Nixon”-stratégia kivitelezhetetlenségével minden bizonnyal a Trump-adminisztráció is tisztában van. Éppen ezért nem célja, hogy Peking és Moszkva teljesen szakítson egymással. Ugyanakkor Moszkva részbeni leválasztása Kínáról – vagyis egy önállóbb geopolitikai pólussá formálása – teljes mértékben összhangban áll az amerikai stratégiai érdekekkel. Az új amerikai cél elsősorban a belső megerősítés (*Make America Great Again*), amely képessé teszi az Egyesült Államokat a Kínával való versenyre.²²

Milyen konkrét célokat követhet a Trump-adminisztráció? Elsősorban a kínai-orosz együttműködés elmélyülésének megakadályozását. Kiemelt cél lehet a közös nukleáris fenyegetés oldása, mivel az orosz és gyorsan bővülő kínai nukleáris fegyverkezés ellensúlyozása jelentős amerikai erőforrásokat igényel. Emellett az Északi-sarkvidéken kibontakozó orosz-kínai együttműködés biztonsági fenyegetést jelent Washington számára – az USA érdeke, hogy Kína minél nehezebben férjen hozzá a térség erőforrásaihoz. Oroszország nemzetközi tekintélyének részleges helyreállítása hozzájárulhat ahhoz is, hogy Kína ne tudjon

¹⁹ BOGUSZ, Michał – JAKÓBOWSKI, Jakub – RODKIEWICZ, Witold: [OSW Report. The Beijing–Moscow Axis. The Foundations of an Asymmetric Alliance](#). Policy Commons, 2022. [online, 2022.06.22.]

²⁰ YANG, Jiemian [杨洁勉]: [当前中美关系发展及其对俄罗斯欧亚地区的影响 – Az amerikai–kínai kapcsolatok jelenlegi fejleményei és azok hatása Oroszország eurázsiai régiójára](#). 决策信息 [Decision Information], 2021. [online, 2022.06.25.]

²¹ ÖNİŞ, Ziya – KUTLAY, Mustafa: The New Age of Hybridity and Clash of Norms: China, BRICS, and Challenges of Global Governance in a Postliberal International Order. *Alternatives*, 45:3 (2020) 123–142.

²² CSIZMAZIA Gábor – ESZTERHAI Viktor – TÁRNOK Balázs: [Trump 2.0 hatása Európa helyére az átalakuló világrendben](#). John Lukacs Stratégiai Védelmi Kutatási és Világrend Elemzések, 2025/1. [online, 2025.04.09.]

John Lukacs Világrend Elemzések 2025/3

egyoldalúan megerősödni az ukrajnai invázióra adott nyugati válaszlépések következtében kialakult geopolitikai vákuumban. Moszkva nemzetközi státuszának helyreállítása révén megkezdhetné gazdasági kapcsolatainak diverzifikálását, miközben a Kínával szembeni egyensúly is erősödhetne a közös régiókban – részben Peking figyelmének lekötésével. Mindez Washington számára költségek nélkül, sőt akár gazdasági haszonnal járhat. További előny lehet az orosz–ukrán háború lezárásának elősegítése, amely az amerikai kormányzat értelmezése szerint feleslegesen gyengíti az Egyesült Államok kapacitásait. Végül, de nem utolsósorban, az amerikai vállalatok számára is előnyös lenne a visszatérés az orosz piacra, illetve az orosz ásványkincsek közös kiaknázása – mindez csökkentheti a Kínától való gazdasági függőséget is.

A kínai–orosz kapcsolat lazítása tehát szervesen illeszkedik a Trump-adminisztráció külpolitikai célrendszerébe – de nem célja, és nem is képes végrehajtani egy Nixon-típusú fordulatot. Nem a bilaterális kapcsolatok „háromszögesítése” áll a középpontban, hanem Moszkva önálló pólussá formálása egy multipoláris világrend keretei között.

John Lukacs Világrend Elemzések 2025/3

A John Lukacs Világrend Elemzések sorozat a globális politikai és gazdasági rend átalakulásával kapcsolatos legfontosabb kérdéseket tárgyalja. A sorozat célja, hogy tudományos igénnyel megírt elemzéseken keresztül hozzájáruljon a világrend változásáról folytatott diskurzushoz, és feltárja a nemzetközi kapcsolatokban zajló dinamikákat. Az elemzések a nagyhatalmi versengést, a globális politikai struktúrák átalakulását, valamint a 21. századi világpolitikai tájat formáló kulcsszereplők külpolitikáját elemzik.

A sorozatot a John Lukacs Intézet keretében működő Amerika Kutatási Program és a Kína és Indopacifikus Régió Kutatási Program közösen szerkeszti. A sorozat szerzői elsősorban az Intézet kutatói, kutatócsoportjaink tagjai, de külsős szakértők is részt vehetnek, akik a tudományos követelmények betartásával kívánják kifejezni véleményüket. Az elemzések angol és magyar nyelven egyaránt elérhetőek, és céljuk, hogy a tudományos közösség, a döntéshozók, valamint a szélesebb közönség számára is értékes és hasznos betekintést nyújtsanak a világrend változásába.

Kiadó:

John Lukacs Intézet
Eötvös József Kutatóközpont
Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Szerkesztők:

Csizmazia Gábor, Eszterhai Viktor, Tárnok Balázs

Szakmai lektor:

Csizmazia Gábor, Tárnok Balázs

© Szerző(k)

A kiadó elérhetősége:

1441 Budapest, Pf. 60.
Tel: 00 36 1 432-9000
E-mail: jli@uni-nke.hu